

gotovo kruh tedaj, ko ga je prodajala, ni bil podoben čisto svežemu kruhu, in že to bi jo moralo spraviti do tega, da načne vsaj en hleb in se tako prepriča, je li blago dobro ali ne. S tem pa, da je to previdnost zanemarjala, zakrivila je gotovo prestopok §-a 14, št. 2 event. po §-u 12 zak. o živilih, nikakor pa ne po §-u 11, št. 1 nav. zak.

Te razsodbe izdalo je c. kr. najvišje sodišče, kakor že rečeno, v smislu §-a 33 in §-a 292 k. pr. r., — vidi se, kako važnost pripisuje to sodišče pravilni uporabi zakona, v praksi še neudomačenega, in koliko odgovornosti imajo obrtniki pri razprodaji raznih rečij, katere spadajo pod določila zakona o prometu živil.

W.

Mala fides stečnika, napose dostalca.

Napisao dr. Dane Marinić.

(Zvršetak.)

Ovršna sudbena dražba još više potiskuje malam fidem dostalca u zadak.

Kod obične privatne prodaje hoće onaj gruntovni samo figurant, da realisira neko pravo, koje mu po materijalnom pravu niti nepripada (§§ 824., 1500. o. g. z.). Pošto je taj manjak kod prednika stečniku poznat, zato se uskraćuje zaštita njegovu sticanju; sticanje mu se sodilo u iztočnom griehu, a on taj poznati mu grieh izcrpljuje u svoju korist, stoga sam griěši.

Kod ovršne dražbe je sasma inače. Tuj nerealisira vlastnik (ovršeni) svojeg prava vlastnosti. Čin odsvojenja — dražbovanje — dogadja se bez njegove privole; dapaće proti njegovoj volji. Vlastnik neradi u tom odsvojenju niti za njo, dapaće on radi sve moguće proti tomu. On nije aktivan u pozitivnom smjeru odsvojenja, već u negativnom, ili je u najboljem slučaju miran, pasivan. Njega se ništa nepita. S njim se ništa neugovara. Njega kod samog odsvojenja niti netreba, a redovito ga niti neima. Njega dostalac netreba niti poznavati, a mnogo puta ga niti nepoznade. Odnosaj ovršenika prema

ovršnom objektu nikoga nezanima niti treba zanimati; nitko nepita, kako je ovršenik došao do ovršnog objekta; dostalcu je to ravnodušno, jerbo on sa ovršenikom neutanačuje nikakog pravnog posla.

Ovdje kod dražbe radi se s nečim sasma drugom i sa osobami sasma drugimi.

Ovdje založni vjerovnik pomoću suda a po stanovitim pravilih realisira svoje založno pravo. Pravo zaloga se realisira odsvojenjem zaloga. Bio ovdje kod dražbenog odsvojenja odsvojitelj tko mu drago, bud: svrhovoditelj, bud: sud, bud: obojica zajedno, to je svekako stalno, da ovršenik — makar je vlasnik — nije odsvojitelj. Odnosa j ovršenika prema ovršnom objektu stupa u zadak.

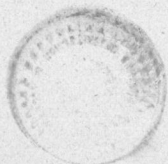
Kod dražbe mjesto ovršenikovo g prava vlastnosti stupa na poprište pravnih promjena svrhovoditeljevo založno pravo kano uzrok i temelj tih promjena. Cin, kojim se na zahtjev vjerovnika realisira njegovo založno pravo, taj isti čin pri svojem koncu, pri koncu realisiranja i iz njega samoga porodi dostalčevo pravo vlastnosti. I ovdje — kano gore kod izvansudne prodaje — realisiranje u rukah vjerovnika (ovrhovoditelja) i sticanje u rukah dostalca stoje si medjusobno u uzročnom savezu kano pater et filius. Ovdje kod dražbenog odsvojenja vidimo, da je — prisposodobiv ga sa privatnim odsvojenjem — odsvojiteljevo pravo vlastnosti svoju ulogu prenielo na ovrhoviteljevo založno pravo. Stoga u gornjem generalnom pravilu o privatnom odsvojenju na mjesto glumca »prednikovo pravo« možemo i moramo staviti novog glumca »ovrhovoditeljevo založno pravo«. I uz promjenu glumca ostaje ista pravna uloga, ostaje isti pravni princip. Gornje pravilo za privatna odsvojenja glasi — mutatis mutandis — za dražbu: substrat malae fidei dostalca jeste posvemašnje materijalno-pravno pomanjkanje ovrhovoditeljevog založnog prava, realisiranjem kojega hoće dostalac svoje pravo da stekne.

Kontrolirajmo ovo pravilo ustanovom §-a 824. o. g. z. Ako vjerovnik radi nasljednikova duga bona fide obtereti njegovu pogrešno nasljedjenu nekretninu, on ju uz §-a 824. o. g. z. —

argumentum a majori ad minus — može dati za taj dug dražbovati, makar nasljednikova uručbenica i njegova na njezinom temelju upisana vlastnost bile po materijalnom pravu bez krieposti. Vjerovnik to može činiti zato, pošto u njegovom založnom pravu, koje se dražbom realisira, neima materijalno-pravne mane. Dok založno pravo, oboružano podpunom svojom pravnom snagom, hoće da se realisira, kako se onda može dozvoliti, da znanje treće izvan zalogopravnog odnošaja stojeće osobe (dražbovatelja), i to znanje opet o nečem trećem, izvan zalogopravnog odnošaja stojećem, nerealisira-jućem se (o pogreški uručbenice i upisa) — kako, pitamo, te okolnosti mogu zapriečiti realisiranje tog založnog prava? Dok kriepost založnog prava po materijalnom pravu nezavisu u ničem od ovih okolnosti, odakle onda ove okolnosti crpe svoju legitimaciju za obezkriepljenje tog istog založnog prava? Ako je vjerovnik po materijalnom pravu vlasten založenu stvar dati dražbovati, zašto da ne bude svadko vlasten tu stvar kupiti, pa i onaj, koji je znao za manu uručbenice? Ta bo mana i znanje dražbovatelja o njoj nisu po materijalnom pravu naslov za utruće založnog prava. U založnom pravu — koje se realisira — neima onog potrebnog substrata, neima one materijalno-pravne mane, koja bi to eventualno znanje dražbovatelja i dostalca kvalificirala kano zakonsku relevantnu malam fidem.

Obavimo kontrolu sa ustanovom §-a 1500. o. g. z. Ako vjerovnik radi duga gruntovnog vlasnika obtereti založnim pravom nekretninu upisanu jošte na tog dužnika, a neznajuć, da je ta nekretnina već prije toga dosjelošću postala vlastnićtvom treće osobe, on tu nekretninu po §-u 1500. o. g. z. može dati za taj dug dražbovati, makar dužnikova vlastnost radi nastupivše dosjelosti bila po materijalnom pravu bez krieposti. Niti ovdje, kano niti gore kod § 824. o. g. z., neima substrata za malam fidem dostalca.

Isti je rezultat, ako je založno pravo nastalo uz okolnosti §§ 430., 440 o. g. z. Gruntovni vlasnik založi svoju nekretninu, koju je već prije nekome prodao, ali je još ostala na njem upisana. Založni vjerovnik može dati tu nekretninu dražbovati, jerbo njegovo pravo zaloga nije u protuslovju sa materijalnim

pravom makar on znao za ono ranije odsvojenje — a u protuslovju nije tako, jerbo niti pravo vlastnosti njegovog prednika nije u protuslovju sa materijalnim pravom, pa stoga materijalno pravo neima niti uporišta, s kojeg bi protuslovalo onom založnom aktu još upisanog vlasnika. U pravu vlastnosti založitelja neima onog potrebnog substrata, neima one materijalno-pravne mane, stoga je stečnikovo pravo zaloga po materijalnom pravu korektno; a pošto opet u ovom založnom pravu neima materijalno-pravne mane, to neima niti za dostalca substrata za malam fidem, pa može bez svojeg uštrba dostati i onaj, koj je znao za okolnosti §§-ov 430., 440. o. g. z.

Po tom kod sudbene ovršne dražbe u nijednom slučaju nije od važnosti ničiji pravni odnošaj prema dražbovanoj stvari već samo odnošaj ovrhovoditelja; naročito nije od važnosti odnošaj ovršenika, te manje dostalca ob odnošaju ovršenika nije po zakonu postavljeni substrat za malam fidem dostalca. To sve iz jednostavnog tog razloga, šta dostalčeva vlastnost nedobiva svojeg života iz ovršenikove vlastnosti, već jedino iz ovrhovoditeljevog prava zaloga.

Po tom bez obzira na odnošaj ovršenika prema ovršnom objektu može svatko, komu neprieči osobna kakova vlastitost nadbijati, dostati, nemože mu se predbaciti mala fides.

Rečeno je, da je za malam fidem dostalca substrat u materijalno-pravnoj mani ovrhovoditeljeva prava zaloga. U čem bi ta mana tog založnog prava prigodom dražbe imala da postoji, koje bi ju naime činjenice imale da tvore; tko bi onda na temelju tih činjenica imao i mogao da reagira proti založnom pravu ili kasnije proti dostalcu; u kojem vremenu, kojom procedurom — to se ovdje mimoilazi; to sve nebi bilo nezanimivo, dapače i od moguće praktične vrijednosti.

To je mala fides stečnika, napose dostalca po zakonu.

B. Logika života takodjer neodbrava naše prakse, osobito glede dostalca.

Upravo je drastična stvar, kada se dostalcu prigovori mala fides. Dovoljno je imati pred očima tečaj činjenica, kojimi dostalac dodje do vlastnosti. Fama putuje selom od kuće do kuće, čuje se urbi et orbi, da sud prodaje susjedovu zemlju.

Znade, da je tu zemlju drugi susjed kupio i da ju posjeduje, nu nije je na sebe prepisao, ili znade, da tu zemlju netko drugi već preko 30 godina drži. Pa ipak čuje občinskog glasonošu i čita na ovršenikovih vratih, da sud zemlju prodaje. Ide pitati sudca. On mu potvrdi taj glas; kaže mu dan i mjesto dražbe; protumači mu dražbene uvjete i pokaže gruntovnicu; pročita mu dražbeni oglas, po kojem će zemlja biti onoga, koji najviše daje. Nigdje niti čuje niti čita, da baš on nebi smio kupiti; a da mu tko i reče, to mu nikako nebi išlo u glavu, da baš on nesmiye kupiti a sav ostali sviet smiye. Dodje na dražbu; čuje dražbene uvjete, sluša ponudu sudca i izklicatelja, sve osbiljno, službeno, sudbeno. Upozori sudca na prijašnju prodaju ovršenika ili na dosjelost koga trećega. Šta će sudac, nego: »To se mene ne tiče; tražbina je dosudjena, i mora biti plaćena; danas je dražba, i zemlja mora biti prodana; tko daje najviše, njegovo je.« Šta će na te sudčeve rieči dražbovatelj, nego da nadbija; dostane uz sudčev refren: »i treći put!« Sluša sudčevu sankciju, kako ju diktira u zapisnik na glas coram publico: »Time je dražba zaglavljena, a nekretnine N-a N-a upisane u zemlj br. x. obč. y. d o s u d j u j u se N-u N-u, kojih je kupio za 7 for. te se isti proglašuje dostalcem«. Svoju dostalačku sojedočbu (zapisnik) biljeguje biljegom od 1 krune, podpiše i ode kući in optima fide. Poslje u ruke onog istog sudca plati kupovninu. Dobije uručbenu podpisanu po onom istom sudcu. Obavi još gruntovni prepis na svoje ime, a bez tereta: sretan čovjek, sve pod sudbenim auktoritetom sudčevom uredovnom djelatnošću obavio.

Nu onaj susjed nepušta posjeda. Putuje dostalac po svoju novu sasma čistu gruntovnicu. Putuje s njom k onum istom sudcu. Isti onaj sudac uzme tužbu u zapisnik. Parnica se vuče kano gladna godina. Tuženik prigovara malam fidem. Isti onaj sudac izriče osudu.

Kakovu?

Onaj isti sudac, koji je kod dražbe rekao: »zemlja mora biti prodana; tko daje najviše, njegovo je«, koji je u zapisniku konstatirao, da je dostalac tu zemlju kupio, koji mu je u zapisniku dražbenom tu zemlju jednom već »dosudio«, koji je u svoje vlastite ruke primio od tužitelja kupovninu —

taj isti sudac zar da sada tu istu zemlju uzkrati tomu dostalcu?

Zar je dostalac kupio pustu slavu, da paradira samo u gruntovnici a ne u posjedu?

Kako bi ovakov odbijeni dostalac nazvao tog sudca?

Šta bi ovakov odbijeni dostalac mislio o sudu i ob oblasti u obće?

Šta bi ovakov odbijeni dostalac držao do prava i pravice, do zakona i države?

Zar je čudo, da ovakov odbijeni dostalac trazi nadripi-sara, da tog sudca »tuži na cara i bana?«

Zar je čudo, da ovakov odbijeni dostalac gubi svaku vjeru u zakon i u sud?

Zar je čudo, da se ovakovom odbijenom dostalcu primitivna povjerljiva pravna sviest uzburka do skrajnjeg ogorčenja, te mu postaje anarhičnom?

Neima rimskog pravnika, neima riečitog Isusovca, koji bi mogli utaložiti valove ogorčenja ovakovog odbijenog dostalca!

I zar se tko može tomu svemu čuditi?

Uvažujuć malam fidem dostalca oštećuje se sve interessente. Smanjuje se broj dražbovatelja, smanjuje se kupovnina; tim trpi ovršenik, trpe vjerovnici, trpi dostalac.

Neuvažujuć prigovor malae fidei, neoštećuje se nikoga. Niti onog trećeg posjednika. Jednom će se bo dražba ipak provesti, makar sa jednim dražbovateljem, i onaj posjednik će ipak jednom morati napustiti posjed prije ili kasnije, milom ili silom; a za njega je bez ikakva interesa, na čiju će ga korist napustiti.

Uvažanjem malae fidei dostalca i smanjivanjem broja dražbovatelja i kupovnine može štetovati i sam onaj treći posjednik. On je tu zemlju privatno kupio i platio. Većim brojem dražbovatelja poskoči kupovnina, pa bi si onaj treći posjednik mogao doći do povratka svoje plaćene kupovnine (§ 1435. o. g. z.).

Dostalac plati kupovninu. Parnicom radi malae fidei padne. Zar on sbilja mora da ostane i bez zemlje i bez kupovnine? Zar neima barem kondiciju na plaćenu svotu (condictio causa finita § 1435. o. g. z.)? Nu od koga da kondicira? Od ovr-

šenika? od ovrhovoditelja? od hipotekarnog vjerovnika primo loco? ultimo loco? od hipotekarnog vjerovnika, koji je zadnji ostatak kupovnine pobrao? Nu: quo titulo? Ergo od sudca, koji je prodavao i kupovninu primio! Bili sbilja naša praksa kao izumiteljica dostalčeve malae fidei sudca osudila? Zar se je sudac obogatio? Nitko nije ništa bez pravnog naslova dobio, ali dostalac je ipak osiromašio! Svi pošteni, ali dostalčevih novaca neima! Ovo pitanje imali bi da rieše izumitelji dostalčeve malae fidei.

C. Jednodušna takodjer nije ova sudačka praksa. Viši sudovi ju konsekventno usvajaju. Nu prvomolbeni sudci, stojeć pri izvoru životnih odnošaja i prisluškjuć shvaćanju koli u vrtlogu praktična života živućih pravnika toli razumnih pravno neizopaćenih laika, nisu prijatelji te prakse viših sudova, nu oni joj se moraju pokoravati. To znade svatko, tko sa prvimi molbami posla imade. Kadkada tuženik niti nemisli na svoj prigovor, ali mu ga viši sud u usta tura.

I čistoći prakse bi odgovaralo, i sigurnosti prometa bi bilo uhamnije, i broj parnica bi se umanjio, da se pomenuta tobožna praksa viših sudova u ovom pitanju jednom žabaci.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Če je posojilo med zakonskima neveljavno, ker se ni bil napravil notarski akt, dá se valuta po §-u 1431. obč. drž. zak. kondicirati. — Priznanje pravno obstojeće terjatve ne spada med pravna dejanja, ki se dajo izven konkurza izpodbijati. — K uporabi §-a 498. civ. pr. reda.

C. kr. deželno sodišče v Ljubljani je na izpodbijalno tožbo Hugona I., prot. trgovca v L., zoper Heleno H., krojačevo soprogo v L., radi 2934 K 68 h razsodilo:

Odbije se tožbena zahteva: 1.) Tusodna, vsled dotične tožbe toženke Helene H., krojačeve soproge v L., med njo in njenim možem Josipom H sklenjena poravnava z dne 15. dec. 1899 Cg. I. 368/99-2